حکومەت تاوانبارە کە جاشەکان دادگایی ناکات

ڕاپۆرتی سۆران مامەحەمە

ئەو شاڵاوە بەرینەی ئەنفال بەتەنها بەسەربازەکانی سوپای عێراقی نەدەکرا، جاش وەك ڕێنیشاندەرو دەلیلی ئەوان ئەو کارەساتەیان دروستکرد.

مریەم ئەحمەد کەخۆی وهەشت منداڵو مێردەکەی ونزیکەی 375 کەس لەگوندەکەیاندا ئەنفال کرابوون دەڵێت"بارق هات گرتمانی، بەڵام لەپێشدا جاش دەستنیشانی کردین"، ئەو چیرۆکی گرتنی خۆی وخانەوادەکەی دەگێڕێتەوە"لەتۆپزاوا کاتژمێر 12ی شەو بوو بانگی پیاوەکەمیان کردو کەلوپەلیان لەبەری داکەندو بەجامانەکەی خۆی چاو ودەستیان بەستەوەو بردیان دوای پێنج خولەك گوێم لەتەقەکان بوو کەکوشتیان"، ئەو باسی ئەوەیکرد کەلەوێدا 3منداڵی لەبرسا مردوون"3 لەمنداڵەکانم لەبرساندا مردن هیچ نەبوو بیخۆین"، منداڵێکیشی"زندۆقی چووە"و مریەمی ڕەشپۆش وای گێڕایەوە"کەباریانکردین لەزیلەکە عەسکەرێك کردی بەباڵ کورەکەمداو فرێی دایە نێو سەیارەکەوە یەکسەر زندۆقی چوو وزاڵی تەقی زوخاوی لەدەم هاتەدەرەوەو مرد"، ئەو ژنەی کە3منداڵەو مێردەکەی ئەنفال کراوە دەڵێت"تاکوئێستا هیچم بۆنەکراوە.

بۆمنداڵەکانیشم هیچ نەکراوە"، ئەو تەنها سەدام وعەرەبەکان بەتاوانبار نازانێت و پێی وایە"جاش نەخشەکەی کێشا، ئەوانیش بەشداربوون، ئێستاش کەدەچمە هەندێك دائیرە هەر جاشەکانن ماونەتەوە لەشوێنی خۆیان بەتایبەتی کەرکوك هەر دارودەستەکەی جارانە"، مریەم هەرگیز ئاسودەنابێت"بەحەزرەتەوەم ڕۆژێك ئاسودەبم، من ئێستاش کرێچیم وژیانم خۆش نییە ئیدی کەی ئاسودەبم".

ئەوان بەرەنگە تاریكو زەردەخەنە تەماوییەکانینەوە دەیانناسیتەوە، شەرمین کچێکی تەمەن 22ساڵەیەو باوکی ومامی ئەنفالکراوەو باوکی بەبیر نایەتو بەهۆی نەبوونی وهەژارییەوە خوێندنی بۆتەواو ناکرێتو خەڵکی ناوچەی زەنگنەیە، شەرمین دەڵێت"هەقە جاشەکانیش وەکو سەدام وعەلی کیمیاوی بەسزای خۆیان بگەیەندرێن ئەوانیش تاوانبارن"، کچەباوك ئەنفالکراوەکە کاتێك ئەو جاشانە دەبینێت هەست بەدڵتەنگی دەکات لەفەرمانگەو شوێنەکاندا"ئەوان دەستیان لەخوێنی باوکی من داهەبوو کەچی هەرئەوان لەفەرمانگەکاندا کارەکانی ئێمەیان بەدەستە".

ئەو چیرۆکی جاشێکی گێرایەوە کەدەیناسێت و"ئێستا مەسئولەکان دەچنە ماڵی وهەمان ئاغای جارانە بۆئەوانە بەسزای خۆیان ناگەیەنن" ئەو دەسەڵا بەتاوانبار ناو دەبات لەبێتاوانکردنی ئەو جاشانەدا"حکومەت باش دەیننناسێت، حکومەت تاوانبارە کەجاشەکان دادگایی ناکات"، ژنێکی دیکەی ئەنفالکراو پێی خۆش نەبوو ناوی بهێنرێت لەبەرئەوەی"ئەوەندە لەراگەیاندنەوە قسەمکردوهیچمان بۆنەکرا زۆرکەس دەمناسن"، ئەو خەڵکی ناوچەی جەبارییەو مێردەکەی ومامی لەئەنفالدا تیاچووە وجاشەکان بەڕێنیشاندەری سوپای عێراق دەزانێت بۆگوندەکەیان"ئەو شوێنەی ئێمەی لێبووین لەنەخشەیشدا نەبوو ئەگەر جاش نەبوایە عەسکەرێکی بەسرا بەچی دەگەیشتە لای ئێمە"، ئەو ناوی موستەشارێك دێنێت کەدەستی

هەبووە لەئەنفالکردنی مێردەکەیدا"عەدەی عەبە جامیعە ناوچەی جەباری ئەنفال کرد، ئێستاش لەو ناوە دەسوڕێتەوە، دوای پرۆسەی ئازادی مەسئولەکانی یەکێتی هاتن دەعواتی بوون، لەجیاتی ئەوەی هەقی ئەو ئەنفالانەیان لێبکردایەوە"، عەدەی عەبە جامیعە، کەبەعەدنان جەباریش ناسراو نزیکەی 700 کەسی ناوچەی جەباری ئەنفال دەکات وئێستاش لەنێوان سوریاو ئەردەن وعێراقدا دەسوڕێتەوە، ئەو ژنە دەڵێت"ویستم بچم شکاتی لێبکەم، بەڵام کەس هاوکاری نەکردم وباوەڕم بەحیزبەکان نییە کەئەوان بگرن، چونکە حیزبەکان هێلانەی جاشەکانن"، ئێمە دەبێت پشوو درێژبین بۆگوێگرتن لەچیرۆکی ژنە رەشپۆشەکانی ئەنفال.

کەهییە فەخرەدین خەڵکی ناوشوانەو مێردەکەی وچواربرای مێردەکەی لەلایەن جاشەکانەوە تەسلیم بەسوپای عێراق کراون"موستەشارێك ئێمەی گرت بەناوی فەتاح کتکەیی ودانەیەکی دیکەشی لەگەڵ بوو بەناوی عەبە کارەباچی"، عەبەکارەباچی لەژیاندا نەماوەو فەتاح کتکەیی، وەك وتی لەنێو ڕیزەکانی یەکێتیدایە"لەناو یەکێتیدایە"، کەهییە لەگەرەکێکی کەرکوکدا کرێچییەو هیچ خزمەتێکی نەکراوەو پێی وایە حیزبەکوردییەکان دەتوانن ئەوان دادگایی بکەنو دەتوانن ئەوانیش بگرنە خۆیان، ئەو دەیەوێت"ئەو موستەشارانەی بەخۆشی دەسوڕێنەوە دادگایی بکرێن"، هەروەها دەیەوێت قەرەبووبکرێتەوەو خانووی پێبدرێت، ئەوەش دەڵێت"برینم قەت سارێژ نابێت نزیکەی 70کەسم ئەنفالە برینی من بەچی سارێژ ببێت"، ئەو منداڵەکانیشی لەبەر دەستکورتی "یەك رۆژ نەیانخوێندووەو تاکوئێستا

هیچ لایەنێك لێی نەپرسیوینەتەوەو کەس‌وکاری ئەنفال لەرەوشی ژیانیان زۆر بێزارەو کەس نازیان هەڵناگرێت، جاشێك دەکوژرێت پارچەك زەوی وخانوویەکیشی دەدەنێ وموچەی باشیشی بۆدەردەهێنن بەڵام کەس‌وکاری ئەنفالیان پەراوێزخستووە".

کاروان عەلی لەساڵی ئەنفالدا لەدایکبووەو گوزەرانیان بەخراپ وەسف دەکات لەبەر ئەوەی"من خۆم کرێکاری دەکەم ودایکم نەنکم وباپیرم بەخێو دەکات لەماڵەوە، چونکە هەردووکیان کوێرن، تاکوئێستا هیچمان بۆنەکراوە"، ئەو بێهیوا لەحکومەتی عێراق کەخزمەتیان بۆبکات "حکومەتی خۆمان توانای هەیە دەبێت ئیدی خزمەتمان بکات"، ئەو تەنها 2 مانگ بووە لەگەڵ دایك وباوك و3مامیدا ئەنفال دەکرێت لەناوچەی قادرکەرەم، ئەو لەدەمی دایکییەوە دەگێڕێتەوە"دایکم واباسی دەکات کەهاتوونەتە سەر گوندەکەمان 3 جاشیان لەگەڵ بووەو ئێستاش ماون ودەستیان دەڕوات، چۆن سەدام وئەوانی تر دادگایی کران جاشەکانیش دادگایی بکرێت".

ئەو کوڕە چاوەکانی پڕدەبێت لەفرمێسك"لەوە زیاتر قسەم بۆناکرێت هیچیان بۆنەکردووم، زەویمان وەرنەگرتووە تەجاوز کارێکی کردووە کەزەوی بۆپاشماوەکانی ئەنفال نەماوە"، ئەویش کرێچییەو داوا دەکات زەوییان بۆدابین بکرێت یان خانویان بۆدروست بکەن"من کرێکاری دەکەم ڕۆژانە بیست هەزارم دێت دە هەزاری دەکەم بەمەسرەف دە هەزارەکەی دیکەش بەشی کرێ خانوو ناکات، ئەی من گەنجم نابێت پێداویستییەکانی خۆم دابن بکەم".

دکتۆر مەلا سیروان لەسەر جاشەکان وئەو مەلایانەی فەتوای حەڵاڵکردنی ئەنفالی کوردیان داوە"ئەو کەسانەی فەتوای شەرعییان بەرژێمی بەعسی دیکتاتۆر داوە دینەکەی خۆیان بۆ بەرژەوەندی خۆیان بەکارهێناوە، بۆمادە و نزیکبوونەوە بووە لەدەسەڵاتو بێبەرین لەدینو ئیسلام"، مەلا سیروان بەتوندی دژی ئەوە دەوەستێتەوە کەئەو جاش ومەلایانە ئێستاش لەنێو دەسەڵاتدان"ئەوە زیاتر خەڵکی نیگەران کردووەو بێزاربوون لەم دەسەڵاتە، ئەگەر بەدیلێك هەبێت خەڵك واز لەم دەسەڵاتە دەهێنێت وبەرامبەری شۆڕشو ڕاپەڕین دەکات"، ئەو هۆکاری قسەکانی خۆی بۆئەوە گەڕاندەوە"کەسێك خوێنی کوردی بەحەڵاڵ دەزانی وملی کوردی دەکرد بەپەتا ئێستا لەدەسەڵاتدایە"، ئەو ئامۆژگاری دەسەڵات دەکات بەوەی"دەبێت

کارێك بکەن خەڵك لەخۆیان نەرەنجێنن"، ئەو درێژە بەقسەکانی دەدات"پۆست دەدەن بەخۆفرۆش وجاشەکان بۆئەوەی لێمان دڵگران نەبن، ئەگەر قیادەی سیاسی لێیان خۆش بێت، ئەی جەماوەر، جەماوەر لێیان خۆش تابێت، جەماوەر ئەوانی گەیاند بەو شوێنە، سبەی جەماوە نەفرەت لەو هەڵوێستەیان دەکات".

مەلا کەرکوکییەکە هێمای بۆئەوەکرد کە"دین هیچی پێناکرێت بۆ پاشماوەکانی ئەنفال ، دین دەسەڵات نییە".

> **ئەو کەسانەی فەتوای شەرعییان بەرژێمی بەعسی دیکتاتۆر داوە دینەکەی خۆیان بۆ بەرژەوەندی خۆیان بەکارهێناوە**

چاك و کەرکووك

عەلی مەحموود محەمەد

لەگەڵ دەرچوونی ئەم ڕۆژنامەیە، نووسینگەی کەرکووکی ناوەندی چاکیش دەست بە کارەکانی خۆی دەکات، کەرکووك شاری ئەنفالکردن و تەعریبکردن، خەون و هەژاری، ئاوات و ئامانج بۆ نەتەوەیەکی 40 ملیۆنی، پێشێلی مافی دانیشتووانەکەی و کێشمەکێش و شەڕی نەتەوایەتی، هەموو ئەمانە پێویستیان بە ناوەندی چاکە لەم شارە ئازیزە، چونکە چاك بۆ کۆتایی پێهێنان بە هەموو ئەو ستەم تاوانانە و ژیانێکی نوێ و کامەرانی دامەزراوە و کاردەکات، پەیامەکانی چاك لە کەرکووك چاککردنی باری ژیان و کەموکوڕیکردن لە مافی قوربانیانە.

دەرچوونی یەکەم ڕۆژنامەی ناوەندی چاك لە شاری کەرکووك، لە ڕۆژی 4/14 سەلماندییەوە کەرکووك و چاك و ئەنفال جەستەیەکی پێکەوە گرێدراون، لە مڕۆوە دەڵێین لە خۆشی و ناخۆشی، تاڵی و شیرینی، لەگەڵتانین کەرکووکییەکان.

کەرکووکیەکان چۆن یەکەم پەیامدەری ناساندنی ئەنفالبوون، یەکەم بانگەوازدەری مافی ئەنفالکراوان بوون، قوربانی دەست دێوەزمەی نەگریسی ئەنفال بوون، لە ئێستاوە دەڵێین لە خۆشی و ناخۆشی لە گەڵتانین.

با ئاڵای ڕەش لەسەر ماڵەکانمان بەرز بکەینەوە

ڕزگار حەمە

لە مێژووی هەموو گەلێك کومەڵێك بۆنە و یادەوەریی هەیە، کە هەندێکیان بۆنەی ئازادی و سەرکەوتنی گەورەیە و هەیانە بۆنەی قڕکردن و لەناوبردنە, ئێمەش وەك گەلی کورد بە حوکمی مێژووی سەدان ساڵەی ڕابردوومان، کە بەردەوام لە سەنگەردا بووینە لەگەڵ دوژمنانی ئەم خاکە بۆنە ناخۆشەکانمان زۆرترن, لەهەر هەموویان ڕەشتر لە هەموویان ویژدان هەژێن تر و ڕق بوژێن تر تاوانی (ئەنفالە)، کە کورد لە سەردەمی سەفەوی و عوسمانییەوە ئەنفال دەکرێ, ئەنفالی ساڵی 1988 لە هەمووی زیاتر گورچك بڕ تر بووە، بۆ گەلی کورد ئەم پرۆسەیە لەو ڕۆژەوەی دەستی پێ کردووە بۆ هەتاهەتایە بەردەوام دەبێت , پرۆسەی تاوانی ئەنفال کاریگەری دەروونی زۆری هەبووە بۆ ئەوانەی لەسەردەمی پرۆسەکەیا ژیاون و ئەمەش بۆنەوەکانی دواتریش بەهەمان شێوە کاریگەری و ڕەنگدانەوەی دەرونی زیاتریشی دەبێت, چونکە بوە بە کە لتوری نەتەوەی کورد , قوربانیانی ئەنفال بەتەنها هی حیزبێك و گروپێك و ناوچەیەکی دیاری کراو نیە , لەئەنفالکردنی برا فەیلیەکانەوە بیگرە, لەزاخۆوە تا خانەقین بە گەرمیان و کوێستانەوە ,هەموو چین و توێژو ئاین و هۆزو بنەماڵەیەکی گرتەوە ,کەسێك ماڵێك نیە یان نابینرێت خزمێك یان برایەك یان خوشکێك یان باوك دایك یان دۆستێك یان دراوسێیەکی بەرنەکەوتبێت , بۆیە ئەنفال هی هەموومانە ,بۆیە بۆ بەرز راگرتنی ئەو یادەوەریە تاڵە , بۆ ئەوەی هەموو ماڵ و خێزان و شوێنێك بەشداربن لەو یادەوەریە وەك چۆن رۆژی تایبەتی خۆی هەیە , پێشنیار دەکەم لە بەیانیی ئەو بۆنەیە هەر ماڵێکی کورد لە هەر شوێنێکی ئەم سەر زەوییە هەیە , ئاڵایەکی رەش لەسەر ماڵ و دوکان و شوێنە گشتیەکان بەرز بکرێتەوەو هەڵبدرێت ,بۆ پیشاندان و ناساندنی ئەو تاوانە رەشە و یادکردنەوەی وەك ماتەمێك و هەستێکی نەتەوەیی .